

L'ÀRAB I EL CASTELLÀ

1.- Introducció

Per entendre la puixança de la cultura àrab i el seu expandiment hem de tenir en compte varis factors clau:

- a) L'àrab era bàsicament un poble de comerciants i mercaders, sempre en contacte amb altres cultures.
- b) L'ànsia d'assimilació de coneixement i coneixements, que els va portar a estudiar i traduir els clàssics llatins i grecs, recuperant bona part del saber que es va perdre amb la crema de la biblioteca d'Alexandria.
- c) L'afany conqueridor de l'Islam, que els va permetre, a partir del S. VII i durant tres-cents anys, assimilar i difondre coneixements des d'Espanya fins la Índia. -De fet el contacte amb segons quins indrets d'Espanya va durar molt més de tres cents anys-

Així doncs, quan els àrabs varen ocupar la Península en el s. VIII, varen portar amb ells la llavor que havia de donar lloc no solament al renaixement del saber clàssic greco-romà -tant de temps oblidat- sinó que també portaren el coneixement de les civilitzacions persa i jueva, entre d'altres. El contrast amb la civilització cristiana d'aquells moments, que tenia una tecnologia rudimentària, que era molt poc o gens cultivada i gens refinada, és evident: segurament ens duien un segle d'avantatge.

Amb ells varen arribar els avanços científics, tecnològics, un nou sistema jurídic, un nou sistema administratiu, productes desconeguts ... i les paraules que designaven tot aquest nou món. El fenomen que es va produir és molt simple i el podem entendre perfectament perquè actualment estem constantment assimilant termes d'altres llengües per designar avanços científics, tecnològics, etc.

A la superioritat cultural dels nou vinguts s'hi afegeix un altre fet molt important a tenir en compte: a la Península s'estan formant les llengües romàniques. A partir d'un llatí

fragmentat i degradat sorgeixen les llengües peninsulars: el català, el castellà, el gallec, el navarro-aragonés, l'àstur-lleonès, i el mossàrab (les tres últimes desaparegudes en favor del castellà, doncs Castella es va imposar als altres regnes en el procés de reconquesta).

Val a dir que no tots els arabismes són paraules àrabs doncs algunes d'elles procedeixen d'altres llengües, com el *parsí* (persa) o l'indi, perquè fan referència a invents o coses pròpies d'aquestes civilitzacions; fins i tot n'hi ha de llatines i gregues.

La influència de l'àrab en el castellà i en català és desigual i això s'entén perquè el temps de permanència dels sarraïns en els territoris d'aquestes llengües també ho és; pel mateix motiu, aquesta influència es dona també d'una manera desigual dins les diferents àrees de les dues llengües.

2.- Arabismes

Es calcula que el castellà té unes quatre-mil paraules d'origen àrab, un bon nombre de les quals han conservat l'article *al-* aglutinat; es per això

que una gran majoria comencen per aquesta síl·laba. Un fenomen curiós és que en alguns casos coexisteixen dues paraules, una procedent del àrab, i l'altre d'un altre origen -d'el llatí, per exemple- Així trobem:

aceituna/oliva;
alcoba/dormitorio;
aldaba/picaporte
almirez/mortero;
azucena/lirio;
alacrán/escorpión

Davant la impossibilitat de fer constar aquí tots els arabismes, s'han agrupat per temes i s'han seleccionat les més comunes.

a) Indiquen conceptes administratius i militars

CASTELLÀ	ÀRAB	SIGNIFICAT ÀRAB
acicate	as-sakwat	<i>esperó</i>
adalid	ad-dalil	<i>guía</i>
aduana	ad-diwana	<i>registre públic</i>
albacea	al-wasiyya	<i>testament</i>
albarda	al-barda'a	<i>guarniment de cavalleria</i>

alborozo	al-buruz	<i>desfilada militar</i>
alcaide	al-qa'id	<i>general</i>
alcalde	al-qadí	<i>jutge</i>
alcazaba	al-qasaba	<i>fortalesa militat</i>
alcázar	al-qasr	<i>castell reial</i>
aldea	ad-day'a	<i>finca rústica</i>
alevosía	al-aib	<i>culpa</i>
alférez	al-faris	<i>cavaller, genet</i>
alforja	al-jurya	<i>bossa de sella</i>
alguacil	al-visir	<i>ministre</i>
aljaba	al-ya'ba	<i>bossa per a fletxes</i>
almirante	al-amir-al-bahr	<i>cap de la flota</i>
argolla	al-gulla	<i>manilles</i>
arrabal	ar-rabat	<i>afores</i>
asesino	hassasin	<i>bevedor de hachís</i>
atalaya	at-tal'i	<i>vigía, centinella</i>
atarazana	dár-as-sána	<i>drassana</i>
azote	as-sut	<i>tralla</i>
barrio	barri	<i>afores</i>
jinete	zanati	<i>cavaller</i>
macabro	maqabrir	<i>cementiri</i>
mameluco	mamluk	<i>esclau</i>
mazmorra	matmura	<i>calabós</i>
rehén	rahn	<i>garantia, penyora</i>
ronda	rubt	<i>patrulla militar</i>
tambor	tambur	<i>tambor</i>

valido	wali	<i>governador</i>
zaga	saga	<i>reraguarda</i>

b) L'agricultura, ramaderia, construcció i comerç

CASTELLÀ	ÀRAB	SIGNIFICAT ÀRAB
aceite	az-zail-	<i>suc d'oliva</i>
acelga	as-silga	<i>bleda</i>
adoquín	ad-dukkan	<i>banc de pedra</i>
ajuar	al-suwar	<i>aixovar</i>
alacena	al-jazana	<i>armari</i>
albañil	al-banna	<i>paleta</i>
albarán	al-bara	<i>factura</i>
albóndiga	al-bunduga	<i>avellana</i>
albornoz	al-bumus	<i>caputxa</i>
albufera	al-buhaira	<i>llacuna</i>
alcachofa	al-jarsuf	<i>carxofa</i>
alcahuete	al-qawwad	<i>intermediari</i>
alcoba	al-qubba	<i>gabinet</i>
aldaba	al-dabba	<i>picaporta</i>
alfalfa	al-fasfasa	<i>alfals</i>
alféizar	al-fasha	<i>espai buit</i>
alfombra	al-jumbra	<i>catifa</i>
almacén	al-liqat	<i>magatzem</i>
almohada	al-majzán	<i>dipòsit</i>

almunia	al-munya	<i>horta</i>
alpargata	al-pargat	<i>espardenya</i>
alquiler	al-kira	<i>lloguer</i>
alubia	al-lubiya	<i>mongeta</i>
añico	an-niq	<i>trencat</i>
arancel	'anzel	<i>recaptació</i>
arroz	ar-ruz	<i>arròs</i>
ataúd	at-tabut	<i>arca</i>
azafata	al-safat	<i>safata</i>
azafrán	az-za'faran	<i>safrà</i>
azar	al-z'zahr	<i>dau</i>
azotea	as-sutahia	<i>terrat</i>
azúcar	as-sukkar	<i>sucre</i>
azulejo	lazurd	<i>blauet</i>
barbacana	bab-al-báqara	<i>Porta de les vaques</i>
bata	batt	<i>vestit vast</i>
berenjena	badinyana	<i>alberginia</i>
cenefa	sanifa	<i>vora del vestit</i>
chaleco	yalika	<i>vestit</i>
chupa	yyuba	<i>túnica</i>
dado	dâd	<i>joc</i>
fideo	fidwa	<i>que creix</i>
fonda	fundaq	<i>fonda</i>
gabán	qaba	<i>túnica amb mànigues</i>
guisante	bissaut	<i>pèsol</i>
jarra	yarra	<i>recipient de fang</i>
judía	yudiya	<i>fesol</i>

julepe	julepe	<i>aigua de roses</i>
laca	lakk	<i>tint vermell</i>
mandil	mandil	<i>mocador</i>
máscara	masjara	<i>màscara</i>
mojama	musamma	<i>carn seca</i>
noria	na'ura	<i>roda hidràulica</i>
res	ras	<i>cap</i>
tabique	tasbik	<i>paret</i>
tarifa	ta'rifa	<i>llista de preus</i>
zafra	safar	<i>collita</i>
zaguán	'ustuwan	<i>pòrtic</i>
zanahoria	isfannariya	<i>pastanaga</i>

c) Paraules que fan referència a coneixements importats de l'Extrem Orient, referents a ciències naturals, astronomia o matemàtica

CASTELLÀ	ÀRAB	SIGNIFICAT ÀRAB
adelfa	ad-difla	<i>baladre</i>
alambique	al-inbiq	<i>alambic</i>
albahaca.	al-bahaqa	<i>alfàbrega</i>
alcaloide	al-qali	<i>cendra de les plantes alcalines</i>
alcanfor	al-kafur	<i>càmfora</i>
alcohol	al-kuhl	<i>coliri</i>

álgebra	al-yabra	<i>reducció</i>
algoritmo	al-jwarizmi	<i>sobrenom de Mohamed ben Musa</i>
alhelí	al-jari	<i>alhelí</i>
alquímia	al-quimiya	<i>química</i>
arrecife	ar-rasif	<i>camí</i>
arrayán	ar-raihan	<i>murtra</i>
azabache	as-sabay	<i>tipus de lignit</i>
azucena	as-susana	<i>lliri</i>
bellota	balluta	<i>alsina</i>
café	qahwa	<i>café</i>
cala	kalla	<i>cala</i>
cifra	sifr	<i>buit absolut</i>
elixir	iksir	<i>medicament</i>
jazmín	yasimin	<i>jazmí</i>
jirafa	zurafa	<i>jirafa</i>
marabú	marbuf	<i>ermità</i>

d) Els antropònims

L'àrab ha deixat rastre també en alguns cognoms castellans, com ara:

ALFAJEME, ALMAGRO, ALMEIDA,
 ALMODÓVAR, ALMUDENA, ALMUNIA,
 ALZAMORA, ANAYA, BNASVIDES,
 BENJUMEA, BUÑUEL, LUQUE, MEDINA

e) Els topònims

Solen indicar noms d'accidents geogràfics, activitats humanes, relacions amb noms propis, apreciacions visuals...

Indiquen accidents geogràfics:

DJÈBEL > *mntanya*

Gibraltar > Djèbel Tarik > *mntanya de Tarik*

Gibraleón > *mntanya del lleó*

WADI > *riu*

Guadalquivir > wadi-el-kebir > *el riu gran*

Guarromán > *riu*
d'ametllers

Guadalajara > *riu de pedres*

Algeciras > al-gezirah > *la illa*

Alcarria > *terreny elevat*

Almeida > *altil·là*

La Mancha > *planell*

Relacionats amb activitats humanes:

Almazán > al-mahsan > *lloc fortificat*

Anaya > al-nahiya > *el camí*

Alcalà > al-qalat > *el castell*

Jerez > jaraiz > *estany*

Apreciacions visuals:

Alhambra > al-hamra > *la vermella*

Albaida > al-baid > *la blanca*

f) Expressions

iHala! >yal'la > *iAnem, anem!*

iHola! >wa-lac > *(denota admiració)*

iOlé! >wa-allah > *iPer Déu!*

iOjalà! >wash-allah > *iQue Déu ho vulgui!*

g) Altres influències lingüístiques de l'àrab

En castellà trobem un sufix -i procedent d'aquesta llengua en paraules com:

ceutí, maravedí, alfonsí, alhelí, marbellí...